

Samenvatting Michaël DIRIX

Dit onderzoek neemt de weergave van de Tweede Wereldoorlog in Belgische musea onder de loep. Musea zijn immers cultuurproducten die de collectieve herinnering zowel weergeven als verder vormen. De herinnering aan de Tweede Wereldoorlog is versplinterd in België. Terwijl op internationaal vlak meer literatuur verschijnt over musea als dragers van traumatische herinneringen, blijven onderzoeken in België beperkt tot enkele grote instellingen. Deze scriptie tracht een antwoord te geven op drie vragen. Ten eerste komt een analyse van de aangeboden thema's, narratieven en boodschappen aan bod. Ten tweede dringt een onderzoek over authenticiteitsbeleving zich aan. Ten derde gaat er aandacht naar enkele actoren die een museum vormgeven, zoals (amateur)historici. Daarbij gaat er ook aandacht naar interacties tussen musea in formele netwerken. Om antwoorden te bieden op de vragen wordt een kwalitatieve studie van acht oorlogsmusea gebruikt. De musea in de selectie zijn allemaal vernieuwd in het afgelopen decennium. De Tweede Wereldoorlog kan zowel het hoofdthema of een deelthema zijn in de onderzochte musea. De selectie bestaat uit De Brug (Riemst), het For Freedom Museum (Knokke-Heist), het December 44 Museum (Stoumont), Bastogne Barracks (Bastogne), Museum44 (Tielt-Winge), Kazerne Dossin (Mechelen), het Koninklijk Legermuseum (Brussel) en het Bastogne War Museum (Bastogne).

Volgens het onderzoek verbinden oorlogsmusea diverse thema's aan narratieven. Musea over slagvelden kunnen wel samenhang missen. De meerderheid van de musea stelt het verleden in functie van het heden door een boodschap mee te geven aan de bezoeker. Musea over verzet en de Holocaust trachten de bezoeker aan te sporen om kritisch naar het verleden en het heden te kijken. De oorlogsmusea proberen een gevoel van 'echtheid' of authenticiteitsbeleving te scheppen met elementen zoals objecten, ooggetuigen en plaatsen waar een herinnering aan vasthangt. Elk van de musea gebruiken minstens twee van die elementen om authenticiteit te belichamen. Objecten zoals koffers kunnen als iconen een symbolische betekenis krijgen in een museum, zoals de deportatie naar een concentratiekamp. Uit het onderzoek blijkt ook dat oorlogsmusea door de gevoelige geschiedenis niet alle objecten kunnen tentoonstellen. De musea zetten authenticiteitselementen op diverse manieren in. Naast die elementen gebruiken musea ook gesimuleerde authenticiteit of beleving. Uit het onderzoek blijkt dat beleving in de oorlogsmusea verschillende vormen aanneemt. In de musea verschillen deze vormen van suggestieve enscenering tot multisensorische reconstructies. Het thema van een museum bepaalt hoe ver beleving kan gaan. Volgens de bevindingen van deze masterproef verbinden de musea beleving aan andere elementen zoals objecten, ooggetuigen en herinneringsplaatsen. Musea vervangen die elementen niet met beleving, maar tonen ze net op een andere manier. In de geselecteerde musea spelen historici en amateurs elk verschillende rollen. Historici zijn in de meerderheid van de musea betrokken in het ontwerp, maar blijven slechts actief in de grote instellingen. Kleine instellingen kunnen niet met de nodige fondsen over de brug komen of worden beheerd door amateurhistorici en verzamelaars die de herinnering zelf vorm geven. Uit deze masterproef blijkt dat amateurhistorici een meerwaarde zijn voor de oorlogsmusea, zowel in de kleine als in de grote musea waar ze naast of samen met historici werken. Voor de academische geschiedenis is er in de oorlogsmusea een plaats, maar de herinnering blijft steeds verbonden aan die geschiedenis. De grote instellingen maken deel uit van internationale formele netwerken. De kleine musea maken allemaal deel uit van één netwerk, Belgium, Battlefield of Europe. Het War Heritage Institute onder het ministerie van Defensie kan met het netwerk mogelijk de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog in kleine musea bijsturen. De onderzochte oorlogsmusea in België bevatten geen tegenstrijdige herinnering aan de oorlog, maar tonen elk op een eigen manier andere onderdelen van de oorlog.